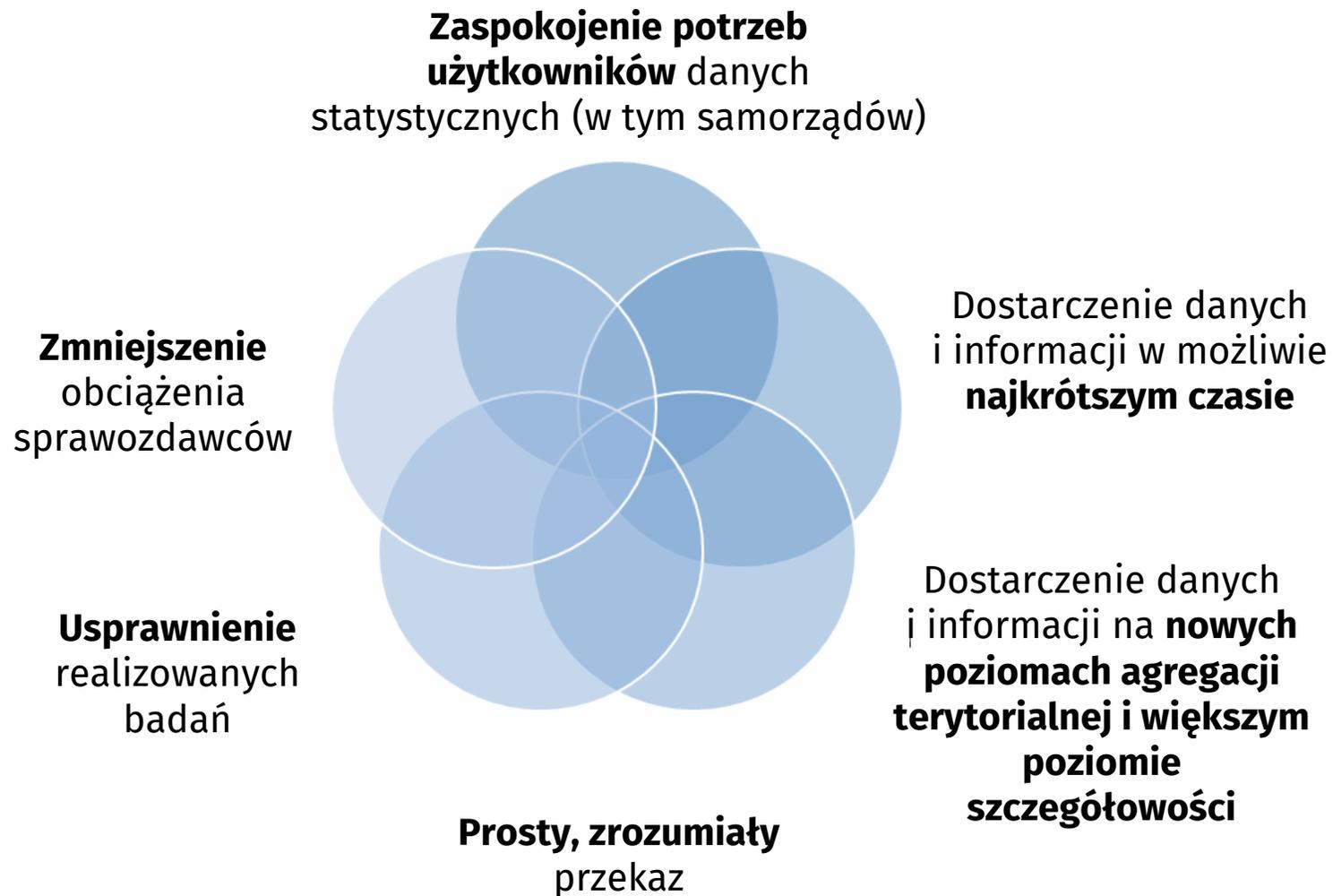

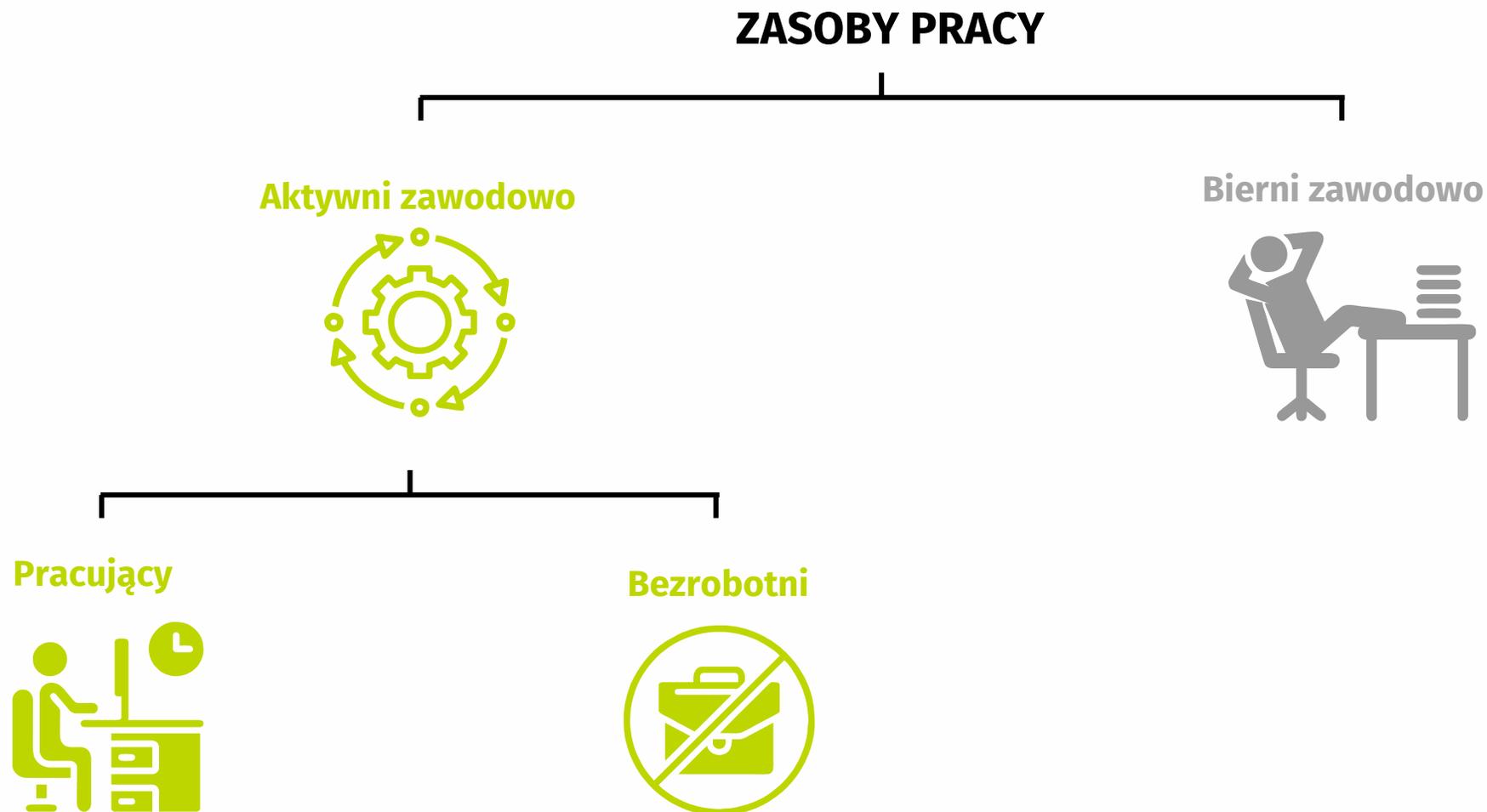
Administracyjne źródła danych w badaniu osób wykonujących umowy cywilnoprawne

Agnieszka Piórek
Katarzyna Jaszczuk
Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Wyzwania statystyki publicznej w zakresie badań rynku pracy

Specjalizacja Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy - statystyka rynku pracy

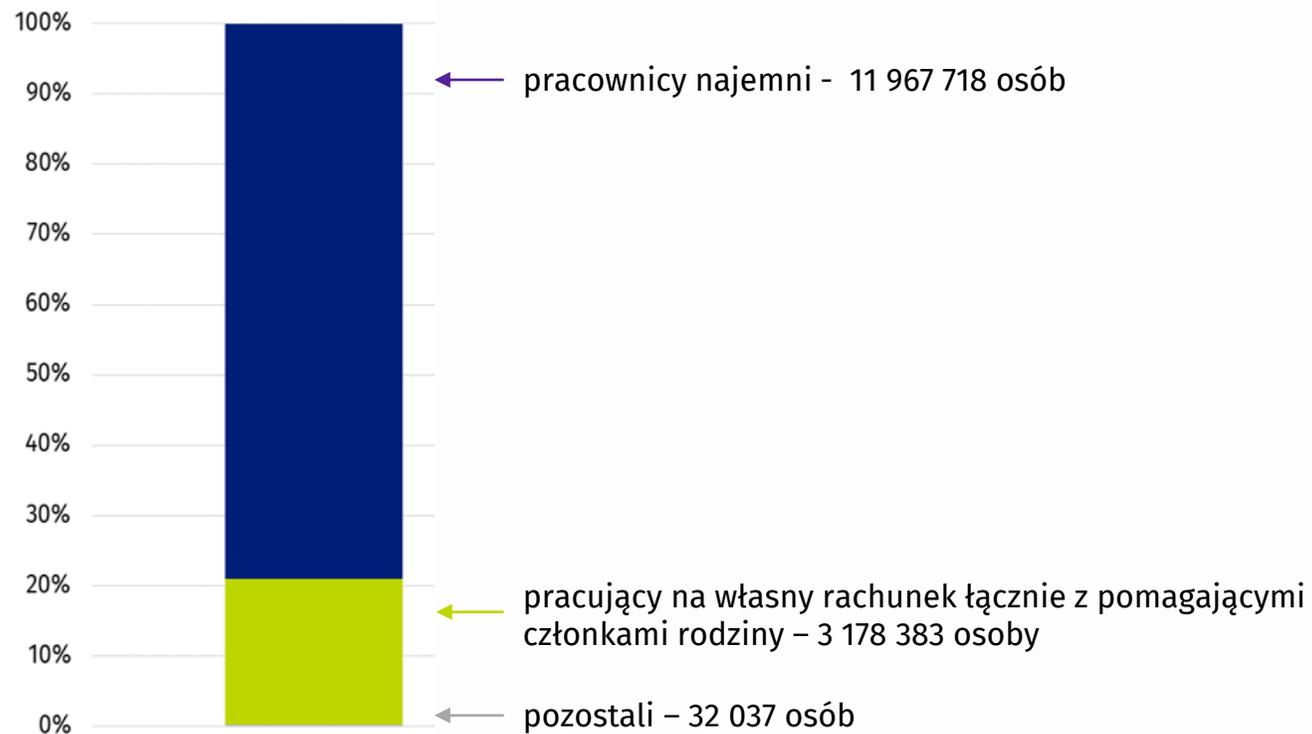

Pracujący w gospodarce narodowej

Do pracujących w gospodarce narodowej zalicza się:

- pracowników najemnych,
- pracujących na własny rachunek (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin),
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- członków spółdzielni produkcyjnych,
- duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Struktura pracujących w gospodarce narodowej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia

Główne źródło danych – rejestry i systemy informacyjne administracji publicznej (ZUS, KRUS, MON, MF)

Specjalizacja Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy - statystyka rynku pracy

ZASOBY PRACY

Aktywni zawodowo

Bierni zawodowo

Pracujący

Bezrobotni

Zasoby pracy – osoby wykonujące pracę na podstawie umów cywilnoprawnych

Praca metodologiczna **Wykorzystanie danych administracyjnych do badania zbiorowości osób wykonujących umowy cywilnoprawne.**

Cel pracy - weryfikacja możliwości wykorzystania administracyjnych źródeł danych do badania zbiorowości osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych, ustalenie liczby osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych oraz ich cech społeczno-ekonomicznych.

Metodyka – powiązana z metodyką identyfikowania pracujących w gospodarce narodowej.

Warunek - brak dodatkowego obciążenia dla sprawozdawców.

Praca metodologiczna - działania

- Ustalenie jakie umowy cywilnoprawne funkcjonują na polskim rynku pracy oraz rozpoznanie podstaw prawnych ich wykonywania.
- Analiza i weryfikacja potencjalnych źródeł danych.
- Sformułowanie podstawowych definicji.
- Opracowanie metodyki identyfikacji osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych.
- Wnioski.
- Przygotowanie danych wynikowych.

Akty prawne regulujące wykonywanie umów cywilnoprawnych

- Kodeks cywilny.
- Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników.
- Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.
- Kodeks spółek handlowych.
- Wyroki Sądów.

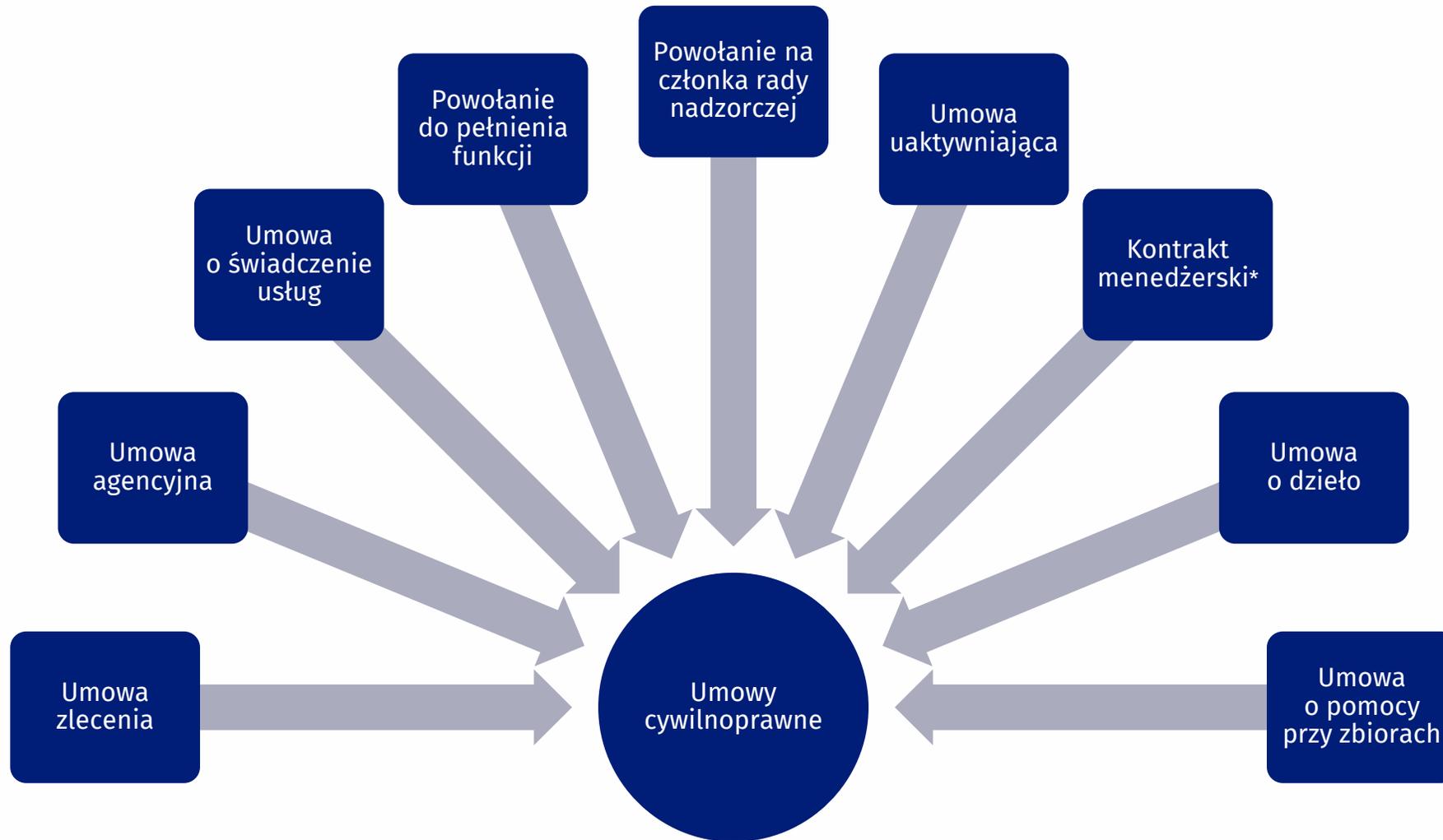
Obowiązki podatkowe:

- Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych.

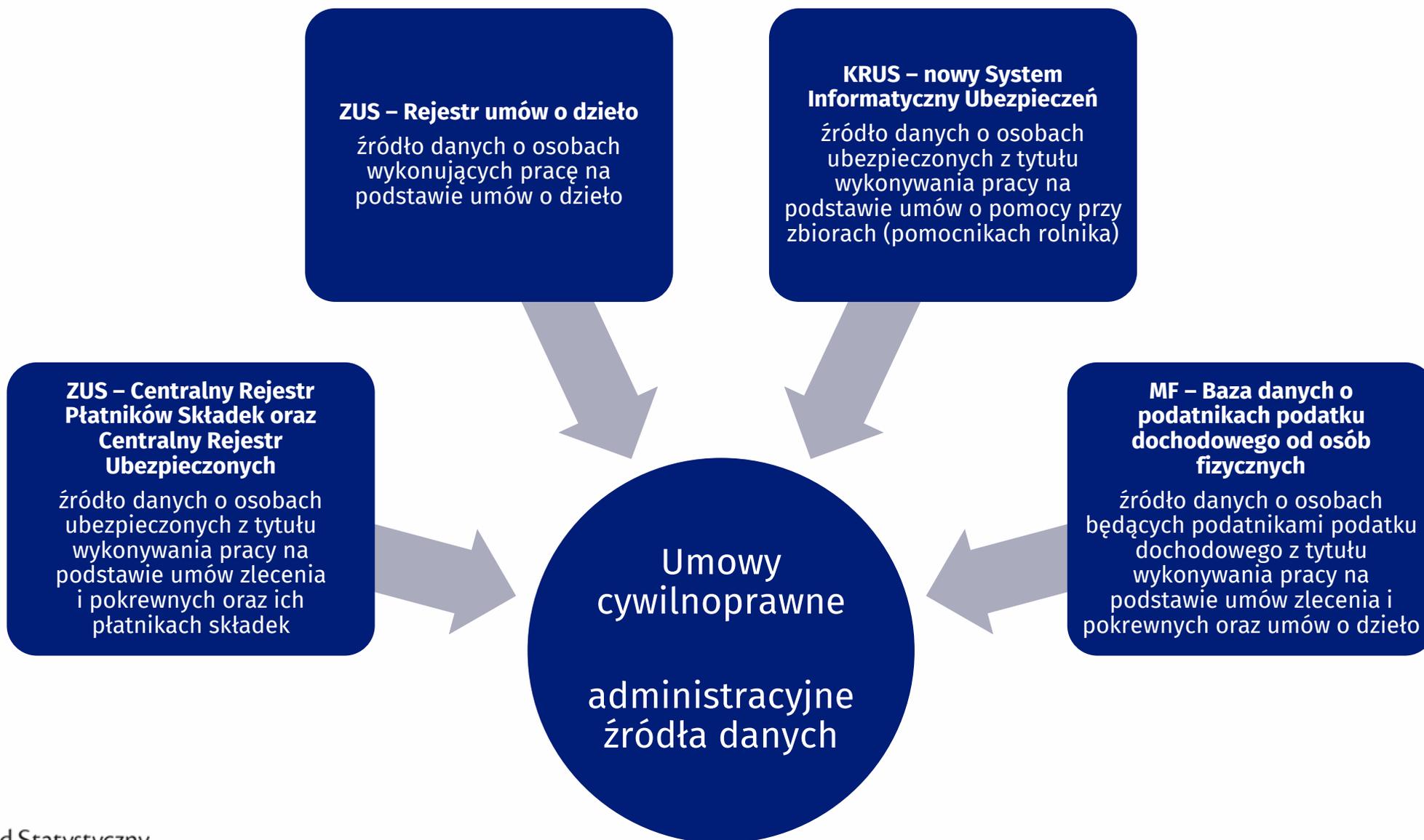
Obowiązki opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne:

- Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych,
- Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- Ustawa o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Rodzaje umów cywilnoprawnych

Administracyjne źródła danych – potencjalnie przydatne źródła danych jednostkowych

ZUS – Centralny Rejestr Ubezpieczonych oraz Centralny Rejestr Płatników Składek

Cel funkcjonowania systemu - ewidencjonowanie składek na indywidualnych kontach ubezpieczonych, ustalanie prawa oraz wysokości wypłat emerytur, rent i zasiłków z ubezpieczenia społecznego, a także obsługa zwolnień lekarskich.

Zawartość – m.in. informacje o osobach wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia oraz na podstawie innych umów o pokrewnym charakterze. Nie zawiera informacji o osobach wykonujących pracę na podstawie umów o dzieło ani na podstawie umów o pomocy przy zbiorach.

Ze względu na brak podstaw do objęcia ubezpieczeniem, w rejestrze nie występują umowy zlecenia lub pokrewne:

- zawarte przez zleceniobiorcę w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej,
- zawarte przez zleceniobiorcę, który jest studentem do 26 roku życia,
- zawarte jako nieodpłatne.

Osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy zawierająca umowę zlecenia z własnym pracodawcą bądź z innym podmiotem na rzecz własnego pracodawcy - choć podlega obowiązkowym ubezpieczeniom - zgłaszana jest do ZUS jedynie z tytułem ubezpieczenia świadczącym o stosunku pracy. W związku z tym nie ma możliwości identyfikowania takich osób jako wykonujących pracę na podstawie umowy zlecenia lub pokrewnej.

Przydatność – wysoka.

ZUS – Rejestr umów o dzieło

Cel funkcjonowania systemu - zbieranie informacji o zawartych umowach o dzieło.

Zawartość – informacje o umowach o dzieło zawieranych od 1 stycznia 2021 r. Osoby wykonujące pracę na podstawie umów o dzieło nie są objęte ubezpieczeniem w ZUS, ale osoba zlecająca wykonanie dzieła ma obowiązek zgłosić umowę do ZUS w ciągu 7 dni od momentu jej zawarcia.

Do rejestru umów o dzieło nie są zgłaszane umowy:

- zawarte przez wykonującego dzieło, zatrudnionego na podstawie stosunku pracy, z własnym pracodawcą lub z innym podmiotem, ale na rzecz własnego pracodawcy,
- zawarte przez wykonującego dzieło prowadzącego działalność gospodarczą na wykonanie usług, które wchodzą w zakres jego działalności,
- zawarte przez zamawiającego dzieło, którym jest podmiot lub jednostka organizacyjna, która nie jest płatnikiem składek (nie zgłasza nikogo do ubezpieczeń społecznych).

Umowy o dzieło zlecane przez osoby fizyczne podlegają obowiązkowi zgłoszenia do ZUS niezależnie od tego, czy zlecająca osoba jest zarejestrowana jako płatnik składek, czy nie.

Przydatność – wysoka.

KRUS – nowy System Informatyczny Ubezpieczeń

Cel funkcjonowania systemu - ewidencjonowanie osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników (płatników składek i ubezpieczonych) oraz opłaconych składek za osoby ubezpieczone. Dane w systemie aktualizowane są na podstawie przedkładanych przez płatników składek dokumentów oraz na podstawie informacji z urzędowych ewidencji.

Zawartość – m.in. informacje o pomocnikach rolnika. Rolnik ma obowiązek zgłoszenia pomocników, z którymi zawarł umowę o pomocy przy zbiorach, do ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia zdrowotnego w KRUS w ciągu 7 dni od dnia zawarcia umowy o pomocy przy zbiorach, lecz nie później niż przed upływem okresu, na który zawarta została ta umowa.

Przydatność – wysoka.

MF – Baza danych o podatnikach podatku dochodowego od osób fizycznych

Cel funkcjonowania systemu - gromadzenie i opracowywanie danych o podatnikach podatku dochodowego od osób fizycznych.

Zawartość – m.in. informacje o osobach osiągających przychód z tytułu wykonywania odpłatnie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych i objętych obowiązkiem opłacania podatku dochodowego. Deklarację PIT należy złożyć na odpowiednim do danego rodzaju przychodów formularzu PIT. Od 2023 roku podatnik ma obowiązek rozliczenia PIT w terminie do 30 kwietnia roku następującego po roku podatkowym, którego dotyczy rozliczenie.

Przydatność – niska. Katalog źródeł stanowiących przychód z działalności wykonywanej osobiście jest bardzo szeroki i obejmuje m.in. umowy o dzieło, umowy o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontrakty menedżerskie, niektóre umowy zlecenia, przychody osób należących do składu zarządów, rad nadzorczych, przychody biegłych i inkasentów, przychody z tytułu udziału w konkursach, w badaniach i eksperymentach, stypendia sportowe i inne. W PIT nie ujmuje się umów o dzieło ani umów zlecenia do wartości 200 zł zawartych z osobą, która nie jest własnym pracownikiem, a w przypadku studentów do 26 roku życia, przychody z tytułu umów zleceń nie podlegają opodatkowaniu i nie są wykazywane w PIT (chyba że dochód przekroczy ustalony limit). Ponadto niektóre umowy o dzieło oraz umowy zlecenia mogą być rozliczane w ramach źródeł przychodu innych niż działalność wykonywana osobiście, np. jako działalność gospodarcza, działalność nierejestrowana lub z innych źródeł.

Umowy cywilnoprawne

Umowy cywilnoprawne – umowy, których nie reguluje Kodeks pracy, lecz Kodeks cywilny lub inne przepisy.

Wykonywanie czynności na podstawie umów cywilnoprawnych nie stanowi zatrudnienia w rozumieniu Kodeksu pracy, a osoby wykonujące pracę na ich podstawie nie są uznawane za pracujące zgodnie z definicją pracujących w gospodarce narodowej.

Umowy zlecenia i pokrewne

Umowy zlecenia i pokrewne – umowy zlecenia (zgodnie z art. 734 Kodeksu cywilnego) łącznie z umowami o pokrewnym charakterze, do których stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego i które wiążą się z obowiązkiem objęcia ubezpieczeniem społecznym i/lub zdrowotnym w ZUS, tj. umowy agencyjne, o świadczenie usług, umowy uaktywniające, akty powołania, umowy z członkami rad nadzorczych oraz kontrakty menedżerskie mające charakter umowy zlecenia.

Badana zbiorowość osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych nie obejmuje:

- osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy zawierających dodatkowo umowę zlecenie lub pokrewną z tym samym pracodawcą bądź na rzecz własnego pracodawcy,
- osób prowadzących działalność gospodarczą zawierających umowę zlecenia lub pokrewną, której zakres obejmuje usługi wchodzące w zakres ich działalności,
- studentów do 26 roku życia,
- osób wykonujących umowę nieodpłatnie.

Umowy o dzieło

Umowy o dzieło – umowy, w których przyjmujący zamówienie (wykonawca) zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia (zgodnie z art. 627. Kodeksu cywilnego).

Badana zbiorowość osób wykonujących pracę na podstawie umowy o dzieło nie obejmuje:

- osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, zawierających dodatkowo umowę o dzieło z tym samym pracodawcą bądź na rzecz tego pracodawcy,
- osób prowadzących działalność gospodarczą, zawierających umowę o dzieło, której zakres obejmuje usługi wchodzące w zakres ich działalności,
- osób zawierających umowę o dzieło z podmiotem, który nie jest płatnikiem składek i jednocześnie nie jest osobą fizyczną (niektóre stowarzyszenia, osoby prawne, spółki osobowe, akcyjne, z o.o., kapitałowe, itp.).

Umowy o pomocy przy zbiorach

Umowy o pomocy przy zbiorach – umowy zawierane między rolnikami a pomocnikami rolnika, dotyczące pomocy przy zbiorach produktów rolnych należących do sektora: chmiel, owoce i warzywa oraz tytoń, a także pozostałych ziół i roślin zielarskich (zgodnie z rozdziałem 7a Ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Administracyjne źródła danych wykorzystane do badania zbiorowości osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych

Metodyka wyznaczania liczby osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych - plany

- Analogiczne podejście do identyfikowania osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych jak w metodyce identyfikowania pracujących w gospodarce narodowej.
- Podział umów cywilnoprawnych na trzy kategorie - ze względu na zróżnicowany charakter poszczególnych rodzajów umów cywilnoprawnych, a także odmienne źródła danych.
- Wspólne założenia:
  - przy ustalaniu liczby osób wykonujących pracę na podstawie danego rodzaju umów cywilnoprawnych, każda osoba powinna być ujmowana tylko jeden raz (główna umowa cywilnoprawna),
  - ujmowanie osób wykonujących pracę na podstawie wskazanych umów według stanu na ostatni dzień miesiąca.
- Realizacja w trzech modułach, odrębnie dla każdej z kategorii:
  - opracowanie metodyki identyfikowania i obliczenie liczby osób wykonujących pracę na podstawie danego rodzaju umowy,
  - analiza otrzymanych wyników.
- Ostatni krok - wyznaczenie łącznej liczby osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych bez względu na ich rodzaj.

Metodyka identyfikowania osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych

Za wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych uznano osoby, które spełniały jednocześnie poniższe warunki:

- w ostatnim dniu badanego miesiąca były ubezpieczone z tytułem ubezpieczenia świadczącym o wykonywaniu pracy na podstawie umów zlecenia lub pokrewnych,
- w ostatnim dniu badanego miesiąca miały ukończone 13 lat.

Wynikowa informacja o osobach wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych jest wyrażona **w liczbie osób według stanu na ostatni dzień miesiąca.**

Dane wynikowe są dostępne za każdy miesiąc roku.

Metodyka identyfikowania osób wykonujących pracę na podstawie umów o dzieło

Za wykonujących pracę na podstawie umów o dzieło uznano osoby, które spełniały jednocześnie poniższe warunki:

- zawarły umowę o dzieło w trakcie danego miesiąca,
- w ostatnim dniu danego miesiąca miały ukończone 13 lat.

Wynikowa informacja o osobach wykonujących pracę na podstawie umów o dzieło jest wyrażona **w liczbie osób, które zawarły umowę o dzieło w trakcie danego miesiąca.**

Dane wynikowe są dostępne za każdy miesiąc roku.

Napotkane problemy:

- przy zastosowaniu kryterium wykonywania dzieła w ostatnim dniu miesiąca, zostało odrzuconych blisko 50% ogółu osób, których umowy o dzieło zgłoszono w danym miesiącu,
- duża część umów jest zawierana na krótkie okresy - co czwarta umowa o dzieło została zgłoszona z datą rozpoczęcia wykonywania dzieła identyczną jak data jego zakończenia.

Wnioski:

- informacje o dacie rozpoczęcia wykonywania dzieła oraz zakończenia wykonywania dzieła mają niską przydatność w wyznaczaniu faktycznej liczby osób wykonujących pracę na podstawie tej kategorii umów,
- charakter umowy o dzieło powoduje, że istotne znaczenie ma sam fakt zawarcia umowy w danym miesiącu.

Decyzja - do badanej zbiorowości włączono wszystkie osoby, które zawarły umowę w danym miesiącu.

Metodyka identyfikowania osób wykonujących pracę na podstawie umów o pomocy przy zbiorach

Za wykonujących pracę na podstawie umów o pomocy przy zbiorach (pomocników rolnika) uznano osoby, które spełniały jednocześnie poniższe warunki:

- podlegały ubezpieczeniu w KRUS na ostatni dzień danego okresu jako pomocnicy rolnika,
- w ostatnim dniu danego miesiąca miały ukończone 18 lat,
- ich płatnicy posiadali co najmniej jedno gospodarstwo lub co najmniej jeden dział specjalny produkcji rolnej,
- data rozpoczęcia działalności rolniczej ich płatników była równa lub wcześniejsza niż ostatni dzień danego okresu.

Wynikowa informacja o osobach wykonujących pracę na podstawie umów o pomocy przy zbiorach jest wyrażona **w liczbie osób według stanu na ostatni dzień miesiąca.**

Dane wynikowe są dostępne dwa razy w roku.

Dodatkowe informacje – dane zagregowane o liczbie pomocników rolnika za każdy miesiąc roku. Brak możliwości połączenia z danymi jednostkowymi dla innych kategorii umów cywilnoprawnych.

Wyznaczenie łącznej liczby osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych bez względu na ich rodzaj

Plany - połączenie informacji o liczbie osób wykonujących pracę na podstawie każdego z trzech badanych rodzajów umów oraz obliczenie ogólnej liczby osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych.

Decyzja - dane w przypadku każdej kategorii umów cywilnoprawnych będą prezentowane oddzielnie. Powody decyzji:

- odmienny charakter umów o dzieło, z którym wiąże się decyzja o podawaniu informacji nie w liczbie osób według stanu na koniec miesiąca, lecz w liczbie osób, które zawarły umowę w trakcie miesiąca,
- mniejsza częstotliwość otrzymywania danych jednostkowych o pomocnikach rolnika; zbiory jednostkowe przekazywane są tylko za dwa miesiące w roku, podczas gdy dane o osobach wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych są dostępne za każdy miesiąc w roku; podawanie łącznej liczby osób wykonujących oba te rodzaje umów byłoby możliwe tylko dwa razy do roku,
- dolna granica wieku obowiązująca dla osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych oraz umów o dzieło – 13 lat, różni się od dolnej granicy wieku obowiązującej dla pomocników rolnika – 18 lat; analiza połączonych danych pod kątem wieku mogłaby rodzić wątpliwości interpretacyjne.

Końcowe informacje statystyczne uzyskane w wyniku pracy metodologicznej:

- liczba osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych według stanu na ostatni dzień miesiąca,
- liczba osób, które zawarły umowę o dzieło w trakcie miesiąca,
- liczba osób wykonujących pracę na podstawie umów o pomocy przy zbiorach (pomocników rolnika) według stanu na ostatni dzień miesiąca.

Wnioski

Możliwe jest dostarczenie informacji o liczbie osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych z wykorzystaniem administracyjnych źródeł danych i bez wprowadzania dodatkowych obciążeń dla sprawozdawców.

Dwa podejścia do analizowania zbiorowości osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych jako:

- ogólna zbiorowość wykonujących pracę na podstawie tego rodzaju umów bez względu na to, czy osoby wchodzące w jej skład są dodatkowo pracującymi według definicji pracujących w gospodarce narodowej,
- uzupełnienie zbiorowości pracujących w gospodarce narodowej - za podstawę służy wówczas zbiorowość pracujących w gospodarce narodowej i do niej dołącza się osoby wykonujące pracę na podstawie umów cywilnoprawnych, ale tylko te, które nie są jednocześnie pracującymi według definicji pracujących w gospodarce narodowej.

W przypadku połączenia informacji o liczbie pracujących w gospodarce narodowej z informacją o liczbie osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych (jednej lub więcej kategorii tych umów), możemy mówić o **liczbie osób wykonujących pracę**. W tym podejściu kluczowe znaczenie ma możliwość identyfikowania osób, które wykonują pracę na podstawie umów cywilnoprawnych i nie są jednocześnie pracującymi według definicji pracujących w gospodarce narodowej. Jest to możliwe tylko przy korzystaniu z danych jednostkowych.

Co dalej?

- Dalsza współpraca z gestorami danych w celu zwiększenia zakresu oraz częstotliwości pozyskiwanych danych.
- Obserwacja toczących się prac legislacyjnych związanych z planowanym wprowadzeniem obowiązkowego ubezpieczenia od każdej umowy cywilnoprawnej. Ewentualna zmiana prawa w tym zakresie może pociągnąć za sobą konieczność dostosowania metodyki wyznaczania liczby osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych.
- Włączenie informacji o liczbie osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych do oficjalnie publikowanych statystyk rynku pracy.

Liczba osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych w 2023 r.

Wykonujący pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych w Polsce

Analizujemy populację osób **wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych** w układzie płci, wieku, sekcji PKD i w układach terytorialnych – według miejsca zamieszkania.

Dane eksperymentalne dotyczą **osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych**, możliwych do zidentyfikowania w rejestrach administracyjnych.

2 332,5 tys.

liczba osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych

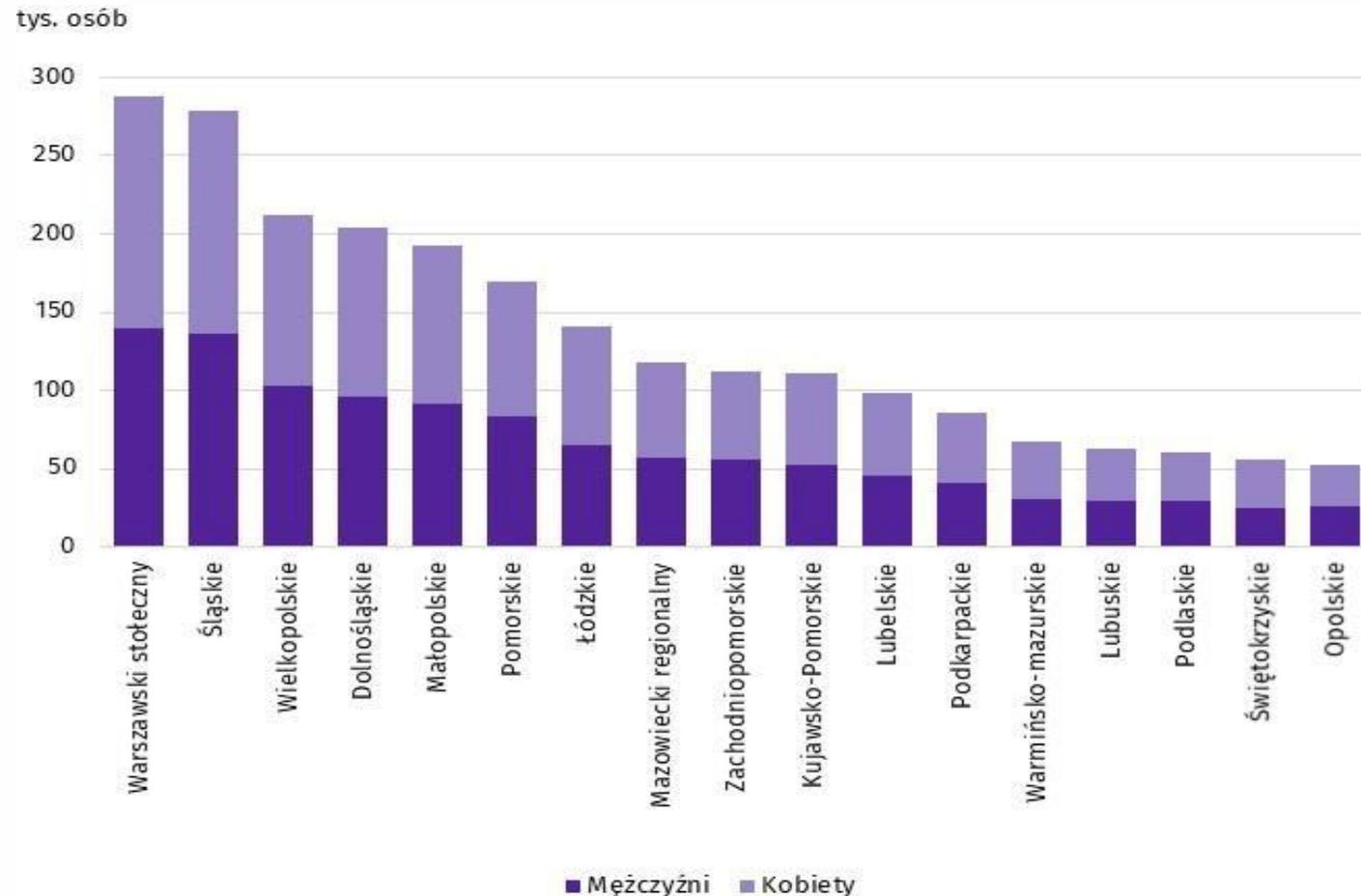
1 323,7 tys.

liczba osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych **niebędących pracującymi w gospodarce narodowej**

stan na 30 czerwca 2023 r.

Wykonujący pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych według miejsca zamieszkania i płci w 2023 r.

Stan na 30 czerwca

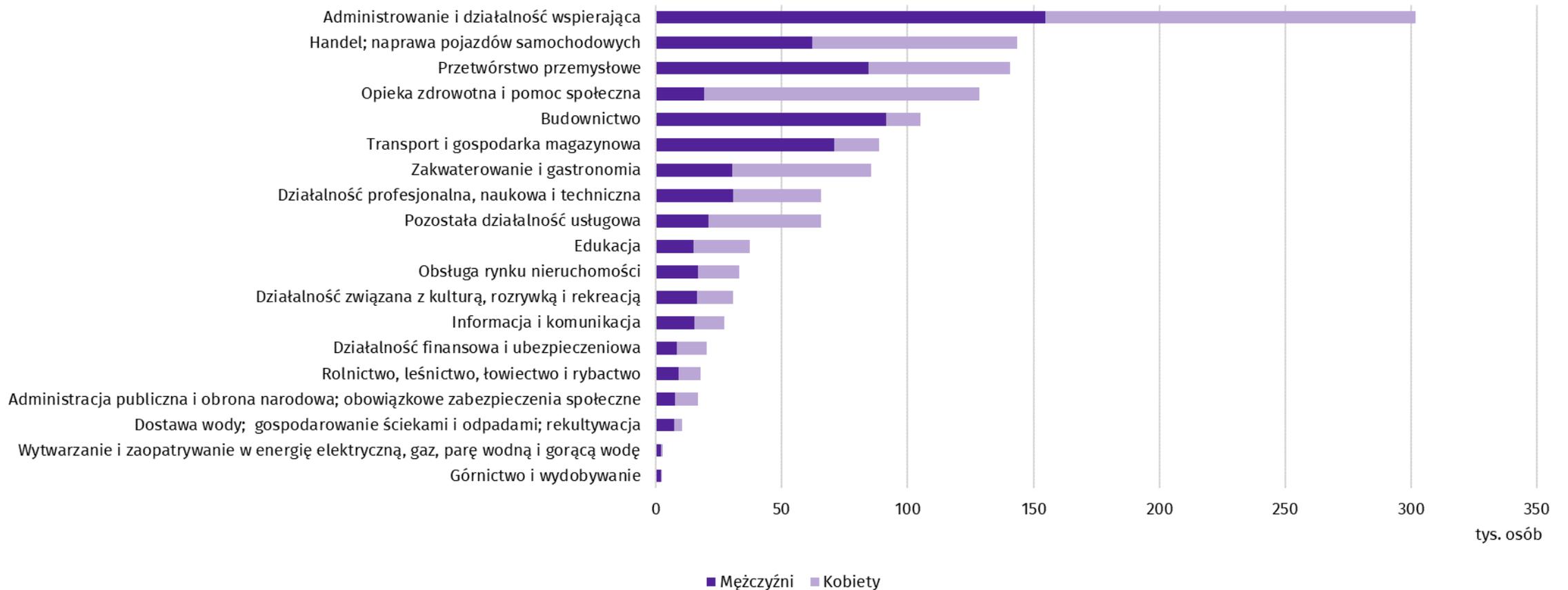

Dane w układzie regionów statystycznych; bez osób wykonujących umowy zlecenia i pokrewne mieszkających za granicą.

Wykonujący pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych niebędący pracującymi w gospodarce narodowej w 2023 r.

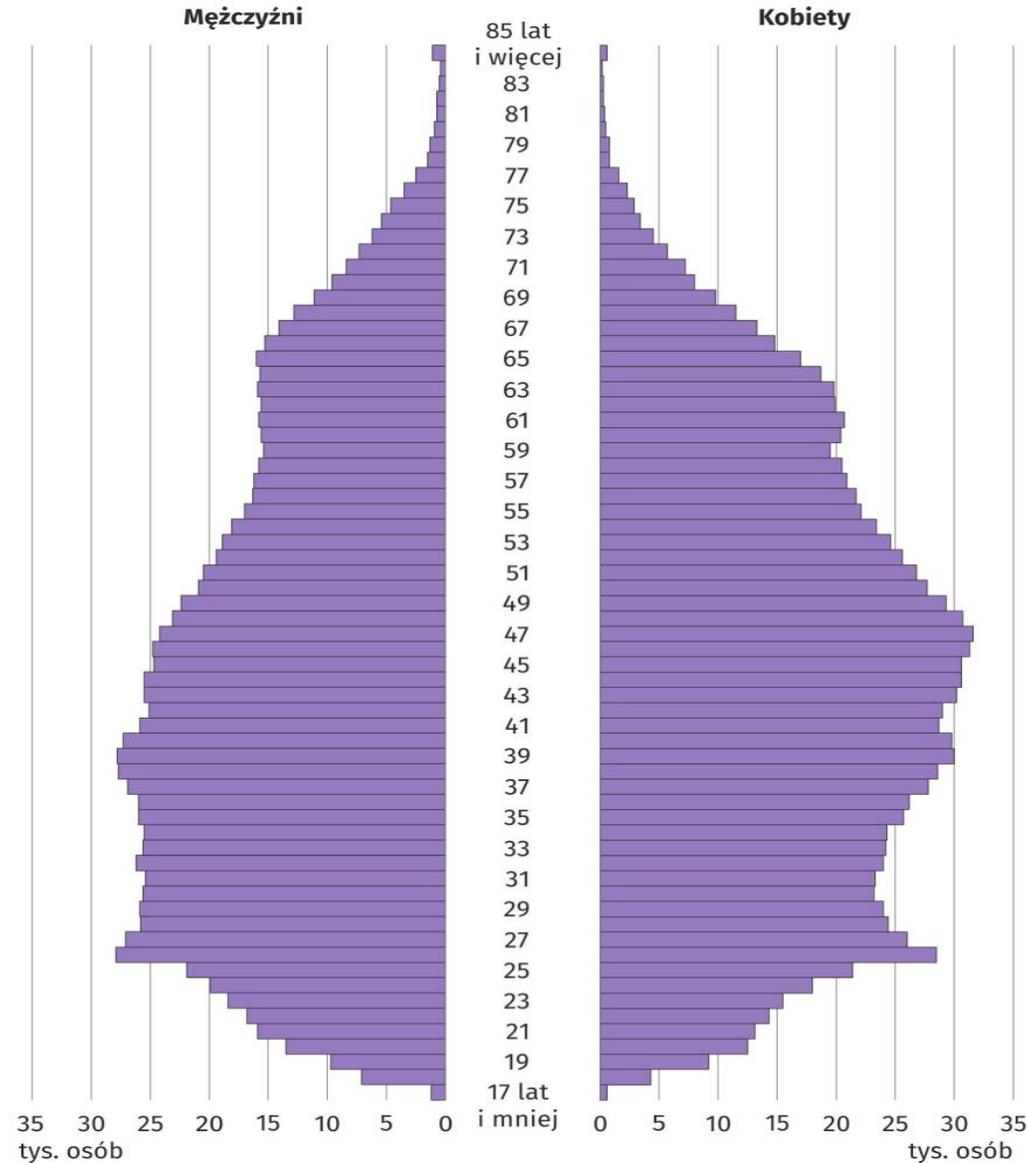
Stan na 30 czerwca

Polska = 1 323,7 tys. osób

Wykonujący pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych według wieku i płci w 2023 r.

Stan na 30 czerwca

Cudzoziemcy wykonujący pracę w Polsce

Analizujemy populację cudzoziemców **wykonujących pracę** tj. pracujących w gospodarce narodowej i wykonujących umowy zlecenia i pokrewne w układzie płci, wieku, sekcji PKD, obywatelstwa i w układach terytorialnych – według miejsca zamieszkania.

Cudzoziemcy wykonujący pracę w Polsce w grudniu 2023 r.

Prezentowane dane eksperymentalne dotyczą „osób wykonujących pracę”, czyli pracujących w gospodarce narodowej oraz osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych.

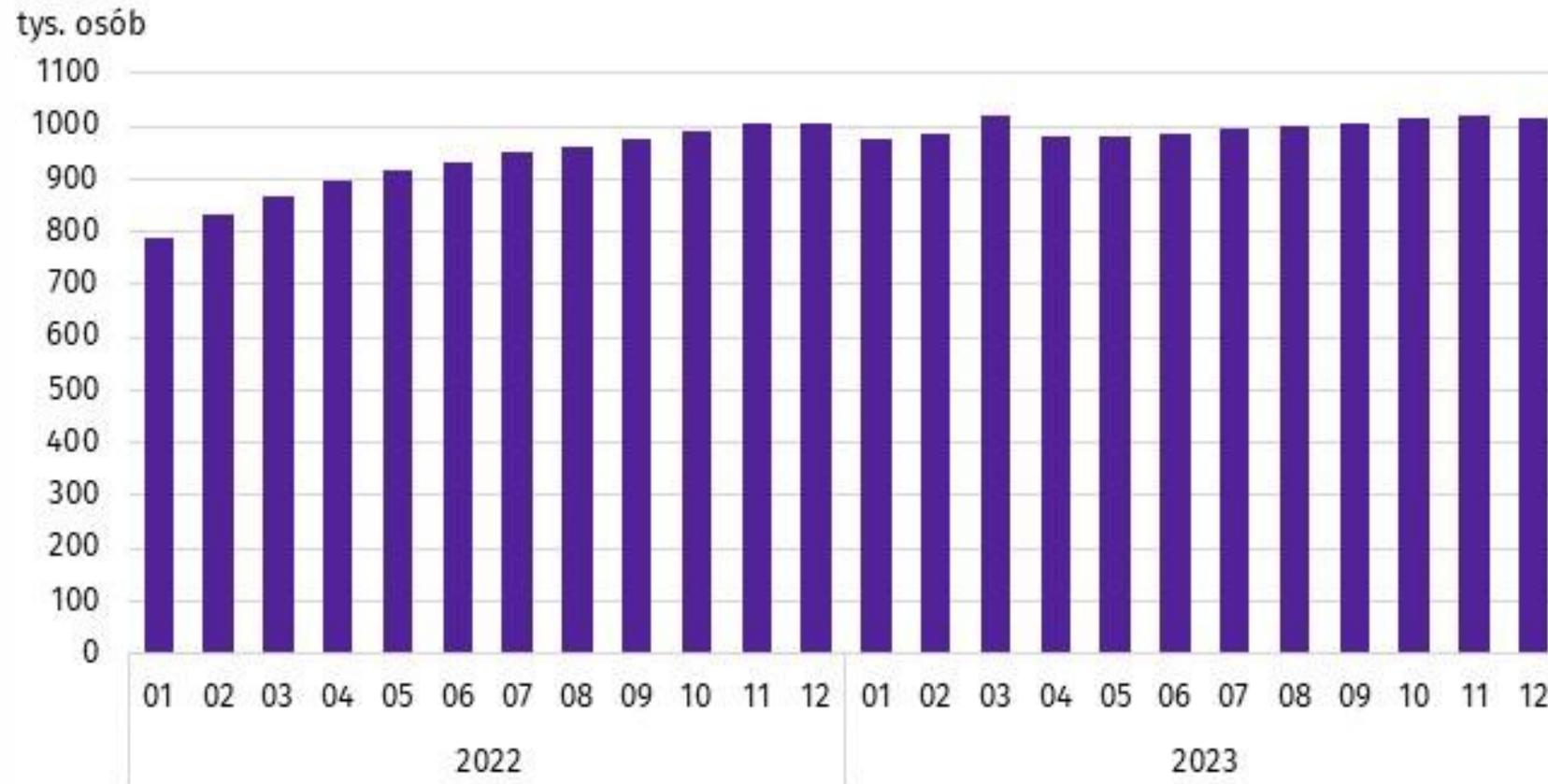
1 015,1 tys. osób

liczba cudzoziemców wykonujących pracę w Polsce według stanu na 31 grudnia 2023 r.

U W A G A! Dane nie zawierają informacji o cudzoziemcach ubezpieczonych w KRUS

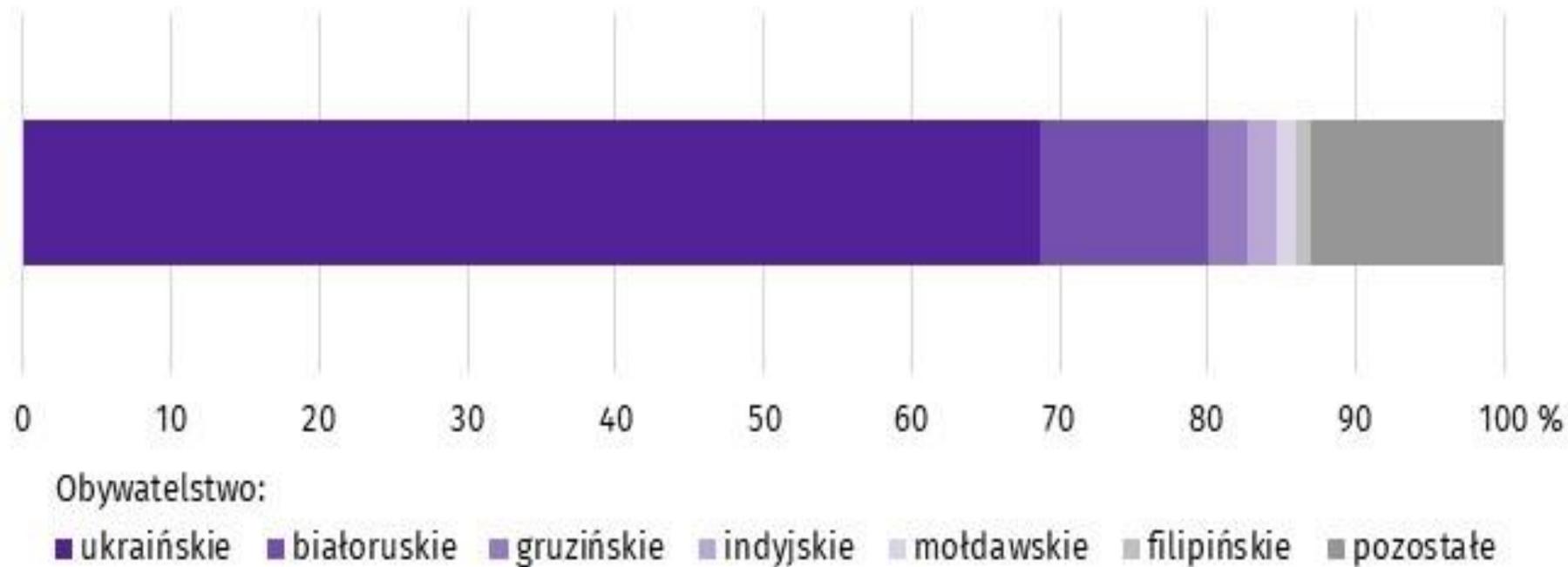
Cudzoziemcy wykonujący pracę w Polsce

Stan na 31 grudnia 2023

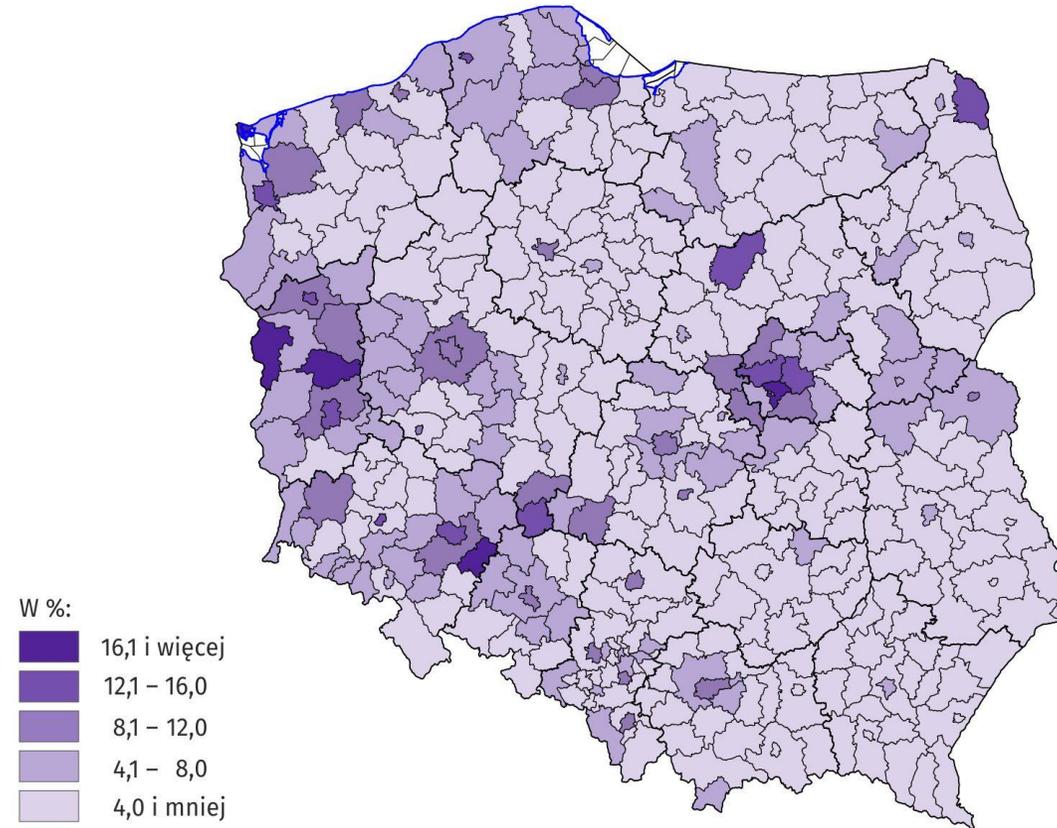
Struktura cudzoziemców wykonujących pracę w Polsce według obywatelstwa w 2023 r.

Stan na 31 grudnia

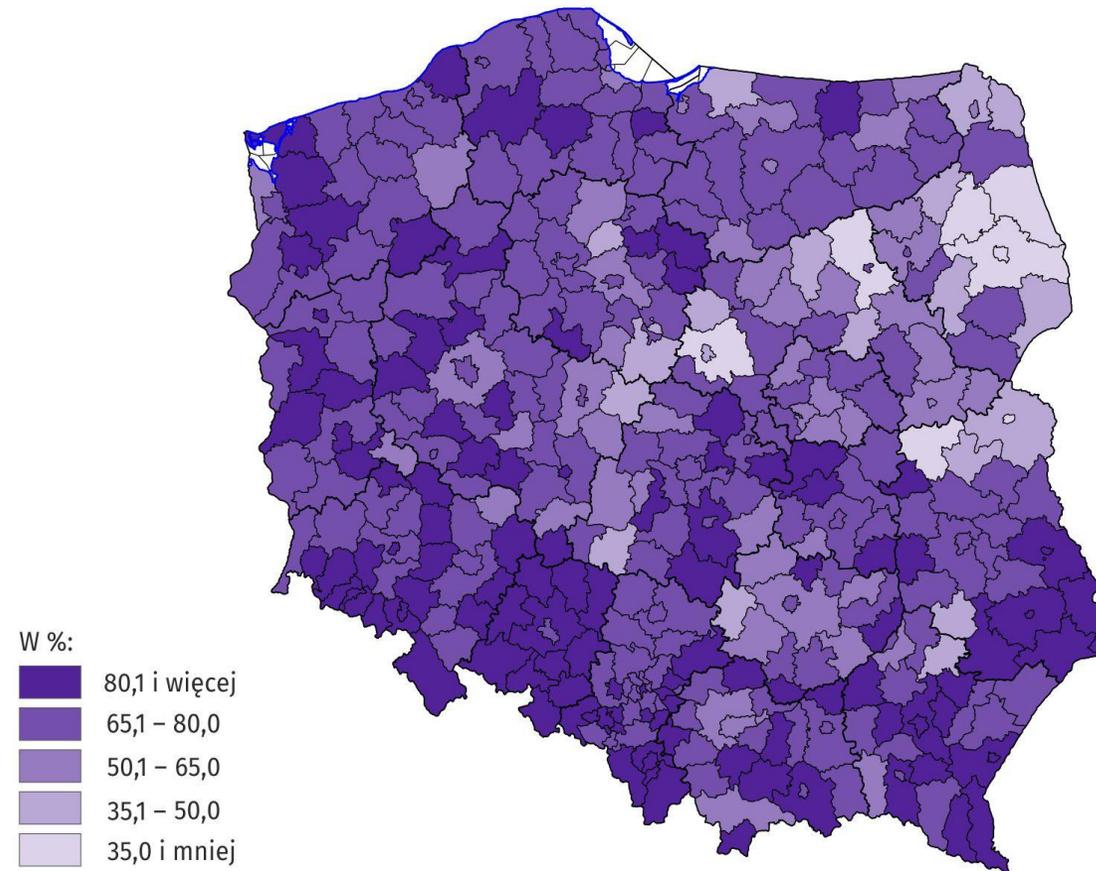
Udział cudzoziemców w ogólnej liczbie wykonujących pracę według powiatów i miast na prawach powiatu zamieszkania w 2023 r.

Stan na 31 grudnia

Udział obywateli Ukrainy w ogólnej liczbie cudzoziemców wykonujących pracę według powiatów i miast na prawach powiatu zamieszkania w 2023 r.

Stan na 31 grudnia

Gdzie szukać informacji?

<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/kapital-ludzki/>

Kapitał ludzki

 Dział prezentujący badania uwzględniające tematykę zjawisk demograficznych, kształcenia i kompetencji ludności oraz dotyczące sytuacji na rynku pracy.

Lp.	Rodzaj ^ v	Tytuł dokumentu ^ v	Data ^ v	Archiwum
1		Cudzoziemcy wykonujący pracę w Polsce w 2023 r.	11.06.2024	
2		Wykonujący pracę na podstawie umów zlecenia i pokrewnych w Polsce we wrześniu 2023 r.	15.05.2024	

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy
ul. Ks. Stanisława Konarskiego 1-3
85-066 Bydgoszcz
tel. 52 36 69 390

Agnieszka Piórek, Katarzyna Jaszczuk
A.Piorek@stat.gov.pl K.Jaszczuk@stat.gov.pl